

ЗМІСТ І СТРУКТУРА СПЕЦКУРСУ ДЛЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ «ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ТА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НАВЧАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ»

Актуальність дослідження. Відповідно до модернізації освіти, що здійснюється в даний час, особливе значення надається підвищенню професійного рівня педагогів і формуванню педагогічного корпусу, відповідного запитам сучасного життя. Педагогічні вищі навчальні заклади мають ефективно вирішувати завдання підготовки вчителя, метою якого є створення умов для становлення особистості дитини, її гармонійного розвитку, вчителя, який усвідомлює відповідальність за тих, кого він навчає, розвиває, виховує, відповідальність за самого себе, свою професійну підготовку.

Основною задачею професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічному університеті є формування їхньої професійної компетентності, одним з показників якої є рівень сформованості професійно-педагогічних знань і умінь з реалізації індивідуального та диференційованого підходів у процесі навчання молодших школярів.

Аналіз попередніх публікацій і досліджень. Проблема підготовки вчителя початкових класів нині викликає посилений науковий і практичний інтерес. У контексті нашого дослідження особливого значення набувають методологічні засади підготовки майбутніх фахівців в умовах вищого навчального закладу (В. Андрущенко, І. Бех, С. Гончаренко, І. Зязюн, В. Кремень, Ю. Мальований, Н. Ничкало, В. Паламарчук, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.); психологічні (Г. Балл, М. Дьяченко, Л. Кандилович, В. Рибалка, В. Семиченко та ін.) і педагогічні (О. Абдулліна, Р. Гуревич, Н. Кузьміна, Н. Мойсеюк, О. Мороз, О. Пехота, С. Сисоєва, В. Сластьонін, М. Сметанський, Г. Тарасенко, В. Шахов, О. Шестопалюк та ін.) основи формування загальної і професійної культури майбутнього педагога; теоретико-методичні аспекти підготовки вчителя початкової школи (Н. Бібік, В. Бондар, Н. Глузман, М. Вашуленко, Л. Коваль, А. Коломієць, С. Мартиненко, І. Шапошнікова, Л. Хомич). Не применшуючи цінності названих вище досліджень, змушені констатувати, що проблема методологічного та організаційно-методичного забезпечення підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації індивідуального та диференційованого підходу до навчання молодших школярів допоки не набули належного висвітлення.

Мета статті – ознайомити викладачів ВНЗ, викладачів інститутів підвищення кваліфікації педагогічних працівників, учителів початкових класів зі спецкурсом «Індивідуалізація та диференціація навчання молодших школярів».

Виклад основного матеріалу дослідження. Основні напрями вдосконалення підготовки творчого вчителя знаходять свою реалізацію у формах і змісті. Щоб підвищити рівень підготовки майбутніх учителів початкових класів до реалізації індивідуального та диференційованого підходу у навчанні молодших школярів, ми підготували зміст спецкурсу «Індивідуалізація та диференціація навчання молодших школярів» відповідно до сучасного рівня розвитку психолого-педагогічної науки.

Формування професійної компетентності майбутніх учителів є комплексним процесом, який здійснюється протягом усього курсу навчання у педагогічному університеті і охоплює ряд предметів: психолого-педагогічні дисципліни, методики викладання, спеціалізовані предмети, а також різні спецкурси. Перевагою спецкурсів є те, що вони, як правило, дозволяють систематизувати і поглибити знання з однієї або декількох дисциплін і мають прикладний характер, тим самим формуючи у студентів конкретні вміння, необхідні їм у майбутній професійній діяльності. Тому однією із важливих ланок у системі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів став створений нами інтегрований спецкурс.

Представлений зміст включає програму спецкурсу та навчально-методичний комплекс. У розробленій програмі подається характеристика змісту навчального матеріалу названого спецкурсу та формулюються вимоги до організації його засвоєння у ВНЗ. Зокрема, визначено теоретичні основи проблеми: методологічні і теоретичні засади індивідуалізації та диференціації у навчанні молодших школярів, психологічні основи диференційованого навчання, технологія внутрікласної диференціації навчання в початковій школі.

Матеріал у програмі розміщено за рубриками: структура спецкурсу (опис спецкурсу), мета, текст програми, структура залікового кредиту спецкурсу, теми для рефератів, питання і завдання для самоконтролю, питання для самостійного опрацювання, ІНДЗ, методи навчання та контролю, методичне забезпечення, список рекомендованої літератури. Подаємо їх характеристику.

В описі спецкурсу визначено кількість кредитів, відповідно до ECTS, модулів, змістових модулів, загальна та тижнева кількість годин; напрям, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень. Подається характеристика спецкурсу, його кількісні показники – порції змісту на певний час, вид занять – лекційні, самостійна робота тощо.

У програмі сформульовані цілі та завдання спецкурсу. *Метою спецкурсу* ми визначили оволодіння майбутніми вчителями інтегрованими знаннями та вміннями з проблеми індивідуалізації та диференціації навчання на основі системного узагальнення теоретичного матеріалу і практичного досвіду.

Програма спецкурсу спрямована на розв'язання таких *завдань*:

- ознайомлення студентів з концептуальними і теоретичними положеннями про індивідуалізацію та диференціацію навчання молодших школярів;
- підготовка студентів до моделювання, проведення та аналізу уроків у початковій школі на засадах індивідуального та диференційованого підходів;
- формування вміння здійснювати рефлексивну педагогічну діяльність, яка орієнтує майбутнього вчителя на вдосконалення професійної діяльності через систематичну організацію навчання в початковій школі на засадах індивідуального та диференційованого підходів, на педагогічну творчість, самостійну дослідницько-експериментальну роботу.

Концептуальними ідеями розробки програми спецкурсу та її запровадження визначено:

- особистісно орієнтований підхід, оскільки він є пріоритетним напрямком державної політики в розвитку освіти;
- компетентнісний підхід, який є джерелом підвищення професійною компетентності, оскільки дозволяє спрямовувати педагогічну діяльність на саморозвиток і самовдосконалення;
- інтегративний підхід, що використовується з метою формування в студентів системних і цілісних знань, умінь і навичок у галузі індивідуалізації та диференціації навчання;
- технологічний підхід, який дозволяє забезпечити більш високу ефективність майбутньої професійної діяльності.

Під час розробки програми спецкурсу було виокремлено блоки знань (модулі) і визначено години на них; з'ясовано можливості матеріально-технічного і методичного забезпечення; обрано методи засвоєння його змісту; визначено основні види діяльності, в тому числі практичні й самостійні роботи та освітні продукти, що мають бути створені студентами як результат опанування спецкурсу, а також з'ясовано критерії оцінювання знань, форми звіту та форма організації навчальної діяльності студентів.

Спеціальний експериментальний курс містить цикл взаємопов'язаних між собою тем лекцій. Лекції мають пізнавально-інформаційний характер, у яких висвітлюються теоретичні основи досліджуваної проблеми, а уміння й навички формуються в процесі виконання практичних, самостійних завдань та під час педагогічної практики. Відповідно

до тематики лекцій спецкурсу були розроблені семінарсько-практичні заняття, до кожного з них серія практичних завдань для самостійної роботи студентів і завдання на педагогічну практику. Під час виконання спеціальних завдань у майбутніх вихователів формуються гностичні, проектувальні, конструктивні, комунікативні та організаторські уміння. Особливістю спецкурсу є те, що більшість лабораторних робіт проводиться в період проходження майбутнім учителем педагогічної практики, щоб уміння, які від здобув у педагогічному ВНЗ, можна було перевірити в різних умовах і педагогічних ситуаціях.

Подаємо навчально-тематичний план і програму спецкурсу:

	Назва теми	Кількість годин			
		Ауд.	Лекц.	Практ.	СРС
1.	Методологічні і теоретичні засади індивідуалізації та диференціації у навчанні молодших школярів	4	2	2	10
2.	Вікова динаміка психічного розвитку молодших школярів	2			8
3.	Психологічні основи диференційованого навчання	6	2	4	10
4.	Педагогічна діагностика як чинник індивідуалізації та диференціації навчання молодших школярів	4	2	2	10
5.	Технологія внутрікласної диференціації навчання в початковій школі	6	2	4	10
6.	Особливості диференційованого підходу у навчанні учнів першого класу	4	2	2	10
7.	Особливості навчання дітей, яким важко вчитися	2	2		10
8.	Проблема навчання обдарованих дітей	2	2		10
	Всього	30	14	16	78

Організація самостійною роботи з курсу передбачає виконання системи завдань дослідницького характеру. Проекти, які передбачені для самостійного виконання, презентуються студентами після завершення вивчення спецкурсу разом із особисто створеними навчально-методичними матеріалами портфолію.

Програма містить творчі завдання, тематику доповідей, рефератів, список рекомендованої літератури.

Таким чином, професійно-психологічна підготовка вчителів у процесі навчання за програмою спецкурсу «Індивідуалізація та диференціація навчання молодших школярів» сприяє:

а) глибокому концептуальному осмисленню основ індивідуального та диференційованого підходів до навчання молодших школярів;

б) актуалізації психологічних знань про закономірності індивідуального розвитку дитини, психолого-педагогічних умов організації високопродуктивної діяльності школярів;

в) розвитку психологічного компонента професіоналізму і потреби самоосвіти;

г) рефлексивній саморегуляції і творчій самореалізації.

Висновки. В цілому, розроблена програма спецкурсу та методика навчання сприяють формуванню професійно-психологічної компетентності, підвищенню вчителів на більш високий рівень осмислення педагогічної діяльності. Засвоєнні у процесі вивчення спецкурсу знання й уміння складають надалі базу складнішої продуктивної професійної діяльності.

Подані матеріали, на нашу думку, можуть бути використані викладачами вищих навчальних педагогічних закладів у процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Перспективними вважаємо питання вивчення спецкурсу студентами

інших спеціальностей, а також застосування професійно-орієнтованих підходів під час вивчення фахових методик.

Література:

1. Галузевий стандарт вищої освіти України. Освітньо-кваліфікаційна характеристика бакалавра за спеціальністю 6.010102 «Початкове навчання» / за заг. ред. акад. АПН України В. І. Бондаря. – Київ, 2006. – 57 с.
2. Мороз О. Г. Навчальний процес у вищій педагогічній школі : навчальний посібник / за заг. ред. академіка О. Г. Мороза. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2001. – 337 с.
3. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посібник / за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.
4. Савченко О. Я. Шкільна освіта як замовник підготовки майбутнього вчителя / О. Я. Савченко // Рідна школа. – 2007. – № 5. – С. 5–8.

В статті обґрунтовується значення підготовки майбутнього вчителя початкових класів до реалізації індивідуального та диференційованого підходів в навчанні молодших школярів у процесі вивчення спецкурсу, наводиться тематичний план та програма спецкурсу.

Ключові слова: індивідуалізація, диференціація, підготовка вчителя початкових класів, спецкурс.

В статье обосновывается значение подготовки будущего учителя начальных классов к реализации индивидуального и дифференцированного подходов в обучении младших школьников в процессе изучения спецкурса, приводится тематический план и программа спецкурса.

Ключевые слова: индивидуализация, дифференциация, подготовка учителя начальных классов, спецкурс.

The article explains the importance of training future primary school teachers to implement individual and differentiated approaches to teaching primary school children in the study of the specialized course is a thematic plan and program of study course.

Keywords: individualization, differentiation, training primary school teachers, a special course.